

Dutnje geas lea oktavuoha isolerejuvvon
fáנגgaiguin iežat barggu bokte
Kriminálafuolahusas

BARGIN

Dát čáluš sísttisoallá dieđuid movt erren sáhttá čuohcit ja vaháguhttit
daid olbmuid geaiguin don deaivvadat barggus. Don oaččot maid rávvagiid
maid don sáhttát bargat eastadit ja unnidit vahágiid.

Skandinávalaš isolašuvdnafierpmádat

Bargat isolerejuvvon olbmuiguin

Dát čálus lea dutnje gii barggat olbmuiguin geat lea dahje leat leamaš isolerejuvvon. Čállosa lea Skandinávalaš isolašuvdnafierpmádat ráhkadan, ja gullá diehtjuohkingihppagii olbmuid várás geaid riekti dahje giddagas lea isoleren dahje ieža leat sávvan dan. Gihppagis govvidat mii dábálaš reakšuvnnaid isolašuvdnii. Dieđut ja ráđit maid mii addit sáhttet hehhtet ja geahpedit vahágiid mat dábálaččat čuvvot isolašuvnna. Geavat áinnas gihppaga go deaivvat fángga, ja ávžžut su lohkat dán. Iskka áinnas dárbbaba go fánja veahki lohkat ja áddet sisdoalu. Gihpa gávdno mángga gillii.

Sihke dat ahte šaddat giddagassii ja čohkkát giddagasseallas čuohtá eanas olbmuide. Fánja ii hálddaš šat vuođđodárbbuid mat olbmot leat, ovdamearkka dihte biepmu dábuhit ja hygienaa, ja oktavuoda eará olbmuiguin. Jus fánja dasa lassin lea isolerejuvvon, lea dilálašvuohta erenomáš váttis gieđahallat.

Bidjat čielga rájiid goas olbmot lea doarvá sosiála stimuliija lea váttis bidjat ON definere isolašuvdnan go fánja lássejuvvo sisa sellii 22 diimmu dahje eambo jándoris, ja danne lea unnán ulbmilaš oktavuoha earáiguin (Nelson Mandela-njuolggadusat). Dutkan lea čájehan ahte dušše oanehis áiggi isoleren sáhtta váikkuhit negatiivvalaččat fánnga dearvašvuhtii. Guhkit áiggi isolašuvdna (eambo go 14 beaivvi) lasiha vára oažžut eambo vahágiid ja guhkesáiggevaikkuhusaid. Moaddásiin lea várra šaddat psykohtalaš dillái Muiat isolerejuvvon olbmui guđelágan veahki gávdno, ovdamearkka dihte dearvašvuođaossodaga bargiin, psykologain, oskku ovdasteddjiin, sosiála bálvalusain dahje eaktodáhtolaš organisašuvnna. Dábálemosat leat čuožhusat golmma suorggi siskkoaldea maid lea deatalaš vuhtii váldit:

Kognitiiva muosehuhttimiid birra

Dábálaš reakšuvnnaid isolašuvdnii leat hedjonan gálga jurddašit čielgasit, resoneret logalaččat, muitit, konsentreret ja fokuseret fuomášumi. Fánngii sáhtta leat váttis vástidit olu gažaldagaid oktanaga, dahje vuostáiváldit olu dieđuid oktanaga. Dušše oanehis ságastallamat sáhttet leat váddásat. Dainna lea dehálaš bottuid váldit.

Don sáhtta váikkuhit positiivvalaččat gulahallamii jus don gii leat bargi válddát gulul ja ovdanbuvttát čielgasit fánngii. Geahččal ahte it eardo jus šattat čilget dan seamma moatte háve. Isolašuvdna geažil sáhtta fánja oažžut oanehisáiggi muittohisvuođa. Váldde buori áiggi isolerejuvvon olbmui. Gearddu áinnas dieđuid maid attát mángii. Atte isolerejuvvon olbmui čállinbiergasiid nu guhkás go lea vejolaš. Isolerejuvvon olbmui sáhtta leat buorre čállit jurdagiid ja muitolisttuid veahkehan dihte iežas. Movttiidahte fánnga stimuleret vuoigŋašiid ja hárhallat juohke láhkái movt lea vejolaš, vaikko leage dolkadahtti. Daja ovdamearkka dihte ahte lea lihka deatalaš go váldit dálkasa go lea lea buohcci.

Dovdduid muosehuhttimiid birra

Go olbmui lea olu hušša, nugo ovdamearkka dihte isolašuvdna vuolde, de rahčet oallugat stivret iežaset dovdduid. Fánja sáhtta ballagoahtit, fáhkka suhttat, čierut, geassádit eret dahje šaddat paranoida. Olu isolerejuvvon olbmot šaddet lossamillii, juoga mii sáhtta miellidubbuktit iešsorbmemaa, ja iešsorbmenjurdagiid dahje sii geahččalit sorbmet iežaset.

Go okta olmmoš dovddaha iešsorbmenjurdagiid de fertet dahkat juoidá dakka viđe. Čuovo bargobáikki bagadusa eastadit iešsorbmemaa. Jus leat eahpesihkar, jeara lagamus hoavddas.

Oallugat eai dovdda šat iežaset ja iežaset reakšuvnnaid, ja sáhttet dovdat ahte sii «masset iežaset» ja ballet «mielahuvvat». Dat sáhtta leat hui balddihahtti. Bargin sáhtta don veahkehit go muiatal movt isolašuvdna sáhtta čuohtit olbmuide. Lea dábálaš reageret isolašuvdnii. Ipmirdit mii dáhpáhuvá iežainis, sáhtta dahkat iežas reakšuvnnaid unnit balddihahttin, ja danne álkibun gieđahallat. Váldde fánnga vuorjašumi dearvašvuođa hárrái duođalažžan. Jeara háliida go son veahki dahje ráđi dus dahje čujut mediisinnalaš bargiide. Sáhtta gohččut doaktára boahit jus isolerejuvvon olmmoš dáhttu.

Fysalaš symptomaid birra

Lea dábálaš gillat oadheisvuođa isolašuvdna vuolde. Muhtumat deddojit ja gullájit mángii

juohke ija. Oallugiidda lea váttis movttiidahttit iežas lihkkat idđes go galgá okto leat seallas olles beaivvi. Jus finadeami olgun sáhtttá fállat dušše idđes de sáhtttá dahkat ahte fánaga hilgu fálaaldaga maid dárbbaba ja mii sutnje lea ávkin. Sáhtttá leat váttis gávdnat struktuvrra go lea unnán vealla beaivvis ja ijas. Oađđenkvalitehta hedjona váilevaš čuovggain ja lášmmohallamiin.

Oallugat ožžot váttisvuodaid fysalaš dearvvašvuodain. Čoavjeváttut, oaivebávččas, heajos borranmiella dahje bistilis mášohisvuohka gorudis lea dábálaš. Earát šaddet fas áibbas passiivan ja veallájit seanggas olles beaivvi. Muital daid aktivitehtaid birra mat gávdnojit, ja ávžžut oassálastit vaikko son gii lea isolerejuvvon ii leat mieđihan ovdal. Leage kreatiiva, oza vejolašvuodaid stimuleret ossodagas.

Joatkkaváikkhusat ja individuála erohusat

Isolašuvnna sosiála čuovvučuozahusat sáhttet ilbmat dainna lágiin ahte isolerejuvvon olmmoš geassáda eret eará olbmui dahje ballágoahtá. Sosiála čuovvučuozahusaid merke dábálaččat easkka go isolerejuvvon olmmoš oažžu vejolašvuoda ovtastallat earáiguin. Muhtun ovddeš isolerejuvvon olbmot eai nákke leat ovttas earáiguin vaikko sosiála oktavuoda sáhtttá veahkehit unnidit vahágiid.

Lea deatalaš diehtit ahte olbmot reagerejit iešguđet lánká isolašuvdnii. Ii oktage sáhte diehtit movt ja man garrasit juohkehaš reagere. Measta buohkat dovdet unohisvuoda ja ožžot váttisvuodaid. Dát sáhttet čuožžilit jođánit, muhto sáhttet maiddái boahtit hilljánit ja njáhkát. Várra vaháguvvat lassána beaivvis beaivái. Muhtun háviid lea fángeii alcces váttis fuobmát movt isolašuvdna čuohcá dearvvašvuhtii. Earát fas doalahit váttuideaset čihkosis. Maiddái fánnggat geat isolerejit iežaset, sáhttet vaháguvvat váilevaš sosiála oktavuoda geažil. Rávve ja atte evttohusaid movt isolerejuvvon olmmoš sáhtttá bisuhit iežas dearvvašin ja unnidit vára vaháguvvat. Don gávnnat eanet rávvagiid gihppagis isolerejuvvon olbmuid várás.

Lágit dieđuid olámuddui.

Lea deatalaš ahte isolerejuvvon olmmoš oažžu

gihppaga maid mii leat ráhkadan sidjiide. Doppe sáhttet sii lohkat eambo dan birra movt sii sáhttet veahkehit iežaset buoridit dili dalle go leat isolerejuvvon ja manjil. Soaitá leat isolerejuvvon olbmot dárbu hupmat duinna dan birra maid son lea lohkan.

Mii leat ráhkadan sierra gihppaga oapmahaččaide ja advokáhtaide. Sis soitet maiddái dárbbasit máhtu isolašuvnna birra vai sáhttet doarjut ja veahkehit positiivvalaččat váttis dilis. Čállosat ja gihpa isolerejuvvon olbmuid várás berrejit danne maiddái leat olámuttus sidjiide.

Dearvvuodaiguin
Skandinávalaš isolašuvdnafierpmádat

Skandinávalaš isolašuvdnafierpmádaga birra

Min hálddahus lea Oslo universitehtas ja čohkke professeunealla, eaktodáhtolaččaid ja organisašuvnnaid iešguhtege surggiin dain skandinávalaš riikkain. Min mihttomearri lea lasihit máhtu dan birra movt isolašuvdna čuohcá olbmuide. Mii moaitit ahte isolašuvdna geavahuvo nu viidát skandinávalaš giddagasain. Ovttasbargguin Kriminálafuolahusain háliidit mii ráddjet váikkuhusaid maid isolašuvdna dávjá mielddisbuktá dán čállosa ja gihppaga bokte isolerejuvvon olbmuide. Mis lea maddái sullasaš čáluš oapmahaččaide ja advokáhtaide.

Min diehtujuohkinmateriála sáhtttá áinnas kopieret ja juohkit. Don sáhtát dingot min gihppagiid isolašuvnna birra KFD:s (KDI:s). Don sáhtát maddái čálihit gihppaga nuvtá min ruovttusiiduin. Google min nama dahje mana neahttasiidui: www.isolation.network

Min diehtujuohkinbarggu ruhtada Nordisk samarbeidsråd for kriminologi (NSfK) (Davviriikkalaš ovttasbarggoráđdi kriminologija várás) ovttas Oslo universitehtain (Universitetet i Oslo). Gova ovdasiiddu lea Børge Helstrøm ráhkadan.

HALDEN
PRISON
PRINTS